List 18. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 30. aprila 1879.

Obseg: Zastopniki kmetijstva in gozdarstva o priliki sreberne poroke Nju veličanstev. — O vrednosti soje-fažolice za našo domovino. — Na hrošče (kebre)! — Nova iznajdba za pisarnice. — Potovanje okolo sveta v 80 dneh. — Vljuden poziv našim pisateljem! — Najnovejši knjigi „Akademije jugoslavenske“. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Zastopniki kmetijstva in gozdarstva

o priliki sreberne poroke Nju veličanstev

na Dunaji 22. aprila 1879.

Današnji list na strani „iz Ljubljane“ poroča na kratko, kako so zastopniki avstrijskih kmetijskih in gozdarskih družeb izročili svetlemu cesarjeviču spomenico s prošnjo, da jo pokloni Nj. veličanstvu. Pri tej priliki je govoril grof Franc Coronini-Cronberg, predsednik družbe kmetijske goriške, sledeči velezanimivi govor:

„S prvo brazdo, ki jo je potegnil sin bodi-si katerega koli rodú, da bi v plodno naročje zemeljsko položil zrno, je tudi on sam napravil prvi korak na odpirajočem mu se potu do nravnosti in napredka.

Posejano je bilo ob enem dušev no seme, ki je mnogo obetalo in iz katerega je imel izkliti najkrasnejši plod.

S svojimi upi odslé na grudo zemlje priklenjen ter prisiljen, da na onem mestu, kjer je zvršil svoje delo, tudi čaka vspeha, in, ker ta ni bil nepovoljen, vsako leto ponavljajoč svoje delovanje, je moral lovec ali pastir odpovedati se prejšnjemu kočevanju ter se stalno naseliti.

Svoj je imenoval zdaj oni del zemlje, kodar je prej hodil brez cilja, in katera mu je odsle bila domovina, za katero mu je pričelo bíti srce. Vzbudil se mu je v duši pojém o imetju — ta mogočna izpodbuda dejanjem posameznikov, ta za razvoj vsega človeštva odločilna okolnost — in odtod se je položil prvi temelj pravom in zakonom, ki jo čuvajo.

Da se ubrani silam vremena, za katere dosihdob niti maral ni, postavil si je človek varno zavetje ter čim dlje tem bolj skrbel, da si ozaljša dom in tako se je vadil v prvih poskusih nerazvite umeteljnosti.

Nagon o preiskavanji, katerega gojé vsake človeške prsi, mu je gotovo uže tedaj, ko je še na lovu pred seboj tiral begočo žival ali ko je pasel domače živinče, obračal okó proti solncu, mesecu in zvezdam, katere danu dajejo polno luč, a nočém jemljó črno temino. A sedaj je pričel preiskavanje družiti s preiskavanjem, izkušnjo je pridéval izkušnji in iz njih je sklepal ter v tem, ko so se letne dôbe menjavale, določeval najprikladnejše čase za svoja razna opravila in tako se je pokazal prvi povod vednostnim naporom.

A gotovo najblažja posledica novemu stanju je bila ta zato, ker je bilo utemeljeno domače ognjišče, pri katerem je po sedaj gospodinjila njemu družica. Tako je bil položaj ustanovljen ženski, in to najbolj še od tedaj počenši, ko je kristijanstvo zavladalo po svetu, pozvano, da pokazuje svoj osrečevalni in ublaževalni upliv. Družina, iz katere so se imela roditi vsa veča društva, ta biser v družbinskem življenji, je dobila trdno podstavo.

Ne da bi se hvalili sami, smemo vendar trditi, da je bilo poljedelstvo, katero je ustvarilo temelje onemu nravskemu družbinskemu in državnemu redu, o katerem poje pesnik:

„Sveti red, o sin nebeški,
Ki enako v prid človeški,
Prosto, lahko, radno veže,
Grade zida, mesta steže,
Not odljudnega divjaka
Kliče iz pušav in mraka,
K ljudu stopi v bajte lične,
Ga navadi šege mične,
In nar slajši zveze včini,
Zveze giba k domovini“.

Stari vék je posebno dobro umel ceniti poljedelstvo ter njega vpliv na povestnico človeštva.

Božanstva, katera so mu bila pokrovitelji in pokroviteljice, so vrlo visoko spoštovali; njim na čast so praznovali velike svetkovine, in ako je bil pri poslednjih kdo navzočen, je bila to posebna milost.

Mitične osobe, katerim so bila udeleževanja pri tacih svetih obredih dovoljena, imeli in hvalili so ljudje največe dobrotnike svojih dežel.

Posebno pomembna je pripovedka, ki pravi, da je Romul kraj, kjer je imel pozneje stati ves svet vladajoči Rim, s plugom očrtal, in kakor poročajo Slovani, uže od nekdaj izvrstni poljedelci, je tudi avstrijsko pleme svojega prvega kneza našlo pri oralu; isto tako nam pišejo rimski povestničarji, da so v starem Rimu klicali državnike s polja, da so hodili upravljat republiko.

Pesniki latinski, katerih nagnenja in navade so posebno prijale poljedelstvu, so je mnogo slavili v pesmih. Eden najizvrstnejših ljubljencev Muz je z odo poveličal srečno osodo poljedelčevo, kateremu se ni treba mešati v hrup javnega življenja, a veliki izumitelj pravljice o začetku rimskega mesta je zapel poučno pesem o poljedelstvu.

V vrlem narodu helenskem, kateri je imel um in srcé občutno za visoke ideale, se je rodil oni mislec stagirski, kateri je rekel: „Najboljši narod je tisti, ki obdeluje polje.“

Moderni narodje so gradili na podlogi, postavljeni v klasičnem veku, oslanjajoč se na prestare kulturne dobe.

Spomin na prvotna stanja, katera so vladala, dokler se ljudje še obče niso poprijeli poljedelstva, se je zatorej nam izgubil, tako, da mu novi vek vselej ne daje zaslužene časti.

Novi vek, včasi prav po krivici, z nekakim usmiljenjem gleda doli na poljedelstvo ter daje prednost mlajšemu njega bratu: obrtnijstvu. Dandanes opažajo med njima protivje, katerega prav za prav ni najti. Saj sta oba v tem edina, da hočeta človeku izboljšati položaj, da mu življenje ne samo vzdržujeta nego tudi zaljšata in boljšata blagostanje, v katerem samo je môči, da rastó naši duševni napori. Želeti bi le bilo, da se poljedelstvo in obrtnijstvo, prava rodna brata, vedno med seboj podpirata, in da delujeta združeno, ker takim načinom lahko prispeta gotovejše in hitrejše do skupnega cilja.

(Kon. prih.)

O vrednosti soje-fažolice za našo domovino.

Mnogo se je uže pisalo o soji-fažolici, ki so jo Kitajci poslali v dunajsko razstavo leta 1873., in od več straní se ji zdaj taka hvala poje, da bi se utegnilo misliti, da kar po soji bomo segli, pa naš fižol in vse drugo naše sočivje opustili. Al kolikor je nam soja znana iz naše lastne skušnje in iz sporočil drugih nam sosednih dežel, smemo trditi, da se pri nas ne bo soja nikoli udomačila ali pa še celó spodrinila naš fižol ali našo lečo.

Naj našim bralcem navedemo sporočila, ki so nam došla od hrv.-slav. gospodarskega društva v Zagrebu.

Omenjeno društvo razposlalo je za poskušnjo lansko leto koncem aprila 18 podružnicam rumeno sojo. Podružniška poročila skoraj vsa so si enakega mnenja o soji in se strinjajo s poročili podružnice iz Karlovca in Vel. Gorice.

Karlovška podružnica poroča sledeče o soji:

O soji je mnenje zeló različno, vendar se pa mora priznavati, da jej

a) mrazi škodujejo. Letos smo seme malo kasneje sadili, to je, še le v polovici maja. Dobri Bog dal nam je jesen brez mraza, ter je zarad tega mogla soja meseca oktobra še zoreti in je večinoma tudi dozorela. Soja se pa poprej ne sme saditi kakor koruza, ker jej mrazi škodujejo. Soja se tedaj pred sv. Jurjem ne sme saditi, kakor tudi koruza ali fižol ne. Pri nas je pa mnogokrat uže v drugi polovici septembra hud mraz, kedar soja še ni dozorela. — Vidi se iz tega, da soji preti nevarnost mraza spomladi in tudi v jeseni, zatorej se bode soja le v vrtih saditi mogla;

b) res je, da je soja jako rodovitna; al primeroma s fižolom se je le malo more vsaditi na kak prostor zato, ker se mora redko saditi. Zarad tega je na enem oralu zemlje tudi ne izraste toliko, kolikor je rodovitna. Ako vzamemo, da se na en oral more ¼ vagana soje vsaditi, in ako nam 1 zrno poprek dá 120 zrn, dobimo od ene četrti vagana 120 četrtink ali pa 30 vaganov. Toliko nam pa dá tudi naš fižol, ako se sam sadi; če se pa še koruza in buče posadé med fižol, onda je pa pridelek še veči. Razen tega se pa koruza zmirom lahko v denar spravi, dočim se soja morda ne bo tako lahko mogla prodati. Tudi je koruza mnogo sigurneja od soje;

c) soja, ako se hoče dobro obdelati, mora se dvakrat okopavati, drugikrat tudi osipati, da ne polegne. Obdelovanje soje je zatoraj drago. Edino, kar bi sojo priporočalo, bilo bi to, da ne potrebuje mnogo semena.

Iz podružnice Vel.-Goriške glasí se sporočilo tako-le:

Znanstveno preiskavanje soje dokazalo je vrednost njeno gledé tega, da je zeló redivna; to jo povzdiguje nad vse znano sočivje. Akoravno je znanstvo (kemija) pripomoglo do tega, da se je gospodarstvo povzdignilo do te stopinje, kakor je dandanes, je pa vendar vsakemu jasno, kdor se z gospodarstvom bavi, da bi se utegnil jako motiti, če ne bi gledal na praktično vrednost kakega sadeža, ampak se naslanjal samo na teorijo in znanstvene resultate. Kjer se more obedvoje združiti, tam se more tudi na korist računati; kjer se pa to ne dá, tam je pa tudi gotovo, da ostane gospodar kratkih rokavov.

Soja, od teoretične strani ogledana, je velike vrednosti; če pa se ogleda od straní praktične (dejanske), mora se priznati, da so naš grah, grašak ali leča mnogo več vredni.

Zato smemo kar naravnost trditi, da se soja nikdar ne bode našemu ljudstvu tako priljubila, kakor se je naše drugo sočivje. To pa posebno zarad tega, ker kasno dozorí, — ker jo je treba nenavadno dolgo časa kuhati, in ker je tudi čudnega okusa. Gotovo se ne bode največemu vegetarjancu priljubila, ako jo je pokusil. Zarad tega mislimo, da soja, ako se pri nas udomači, se ne bo nikoli za človeško hrano, ampak le za krmo živine rabila.

Zarad njene velike redivnosti (hranivnosti) spodrinila bi naše sočivje — ne gledé na njeni okus — samo onda, ako bi bolj zgodej dozorela; al soja dozorí še le, ko smo se uže druzega našega sočivja nasitili, in ga tudi uže za zimo spravili. Veliko prednost pred sojo ima grah. Ko smo v dolgi zimi uže večidel vse sočivje prejeli ter se veselimo uže frišnega, pride grah zadosti rano s svojim zelenim, okusnim in tečnim zrnom na vrsto, ki dobro zadovoljuje naši želji. Žalibog, da je grah, tako okusno in redivno jelo, pri nas še malo razširjen, ker se nahaja le po vrtih. Zatoraj bila bi prva dolžnost, delati na to, da se graha tem več sadí, čem veča je njega vrednost memo soje. —

Tako govorijo izkušnje tudi na Hrvaškem.

Kakor smo uže unidan rekli, ne smemo se pri novih sadežih prenagliti, ampak čakati tako dolgo, da iz poskušalnih vrtov so prišli na polje kmetovo. Taka previdnost je po tem bolj na pravem mestu takrat, ko imamo uže udomačene sadeže, s katerimi, kakor z našim fižolom, lečo, grahom, grahoro, bobom, smemo prav zadovoljni biti. Če bomo čez 3 leta po poljskih izkušnjah še slišali soji-fažolici hvalo peti v časnikih, onda se je bomo tudi mi poprijeli. — Z resastim gabezom (symphytum asperrimum) smo pa uže danes pri kraji.

Na hrošče (kebre)!

Kmetijski časniki začeli so opominjati kmetovalce, naj se spravijo na lov hroščev (kebrov), kajti dokazovati še le škodo, ki jo hrošči in njegov črv kmetijstvu delata, bilo bi to, kakor vode nositi v Savo ali v Dravo. Tudi „Novice“ so uže pred 30 leti napovedovale boj hroščem in gosenicam, in ga ponavljajo vsako leto. Zato tudi mi s časnikom Bolcanskim „Mittheil. des landw. Ver. in Bozen“ na kratko rečemo samo to-le:

„Pokončevanje hroščev poplača se uže samo po sebi dobro, kajti gnojivna vrednost enega hekto-

litra hroščev se najmanj more ceniti na 1 gold. in pol. Zato, gospodarji, dajte nabirati hrošče in napravljajte kupe mešanega gnoja (komposta), ki se dobro prileže polju in vinogradom!“

Kako bode družba kmetijska kranjska obrnila onih 100 gold., ki jih je prejela od sl. deželnega odbora za darila o pokončevanji gosenic, metuljev, hroščev in druzega škodljivega mrčesa, naznanil bo prihodnjič dotični razglas.

Nova iznajdba za pisarnice.

Hektograf

se imenuje nova iznajdba za pomnoževanje prepisov v pisarnicah advokatov, notarjev, trgovcev, društev, županstev itd. Kdor ima to napravo, ni mu nikdar treba jednega in istega pisma večkrat prepisavati. Napiše se dotični stavek samo enkrat, pa s pomočjo hektografa se more odtisniti kakih 100krat, kateremu se zatega del po grškem jeziku pravi hektograf, ker pismo stokrat piše (prepiše). Kdor je le enkrat videl to napravo, koj jo zna. Po razni velikosti veljá od 8 gld. 50 kr. do 14 gold. Ź njo se dobí tudi poduk, kako jo rabiti.

Slovensko slovstvo.

Potovanje okolo sveta v 80 dneh.

Francoski spisal Jules Verne, prevèl Davorin Hostnik.

△ Predno izpregovorimo o tej knjigi, katero je lani na svitlo dala naša „Matica slovenska“, naj povemo na kratko svoje misli zastran tega, kake knjige naj bi dajala „Matica slovenska“ na svitlo, in kake so jej knjige uže na svitlo dane.

§. 1. njenih pravil veléva tako: „Matici slovenski, ki ima sedež v Ljubljani, je namen, slovenskemu narodu pripomoči do prave omike s tem, da primerne knjige v slovenskem jeziku na svitlo daje, ali vsaj podpira, da se izdadé.“

Slovenski narod so vsi Slovenci skupaj, a ne samo prosto ljudstvo. Ker pa imamo za prosto ljudstvo že „Mohorjevo društvo“, zato kaže „Matici slovenski“ tudi po naših mislih izdajati knjige slovenske bolj za one ljudí, kateri ne spadajo med prosto ljudstvo, da se jim pripomore do „prave omike“. Nijeden Slovenec pa ni prav omikan, dokler ne zna gladko slovenski govoriti tudi o viših (znanstvenih) „predmetih“. Da bode to môči vsakemu ukaželjnemu narodnjaku, treba nam je — kakor ribi vode — tudi slovenskega imenstva ali „terminologije“. Modro je tedaj ukrenil književni odbor, naj se izdá še letos „terminologija“ Cigaletova.

A kake so „Matičine“ knjige uže na svitlo dane? — Primerjali smo „Matičine“ knjige z letopisi vred drugih enakih društev knjigam, sosebno „letopisom“ ali „glasnikom“; na priliko letopisom „Matice srbske“, pa i glasnikom „srpskog učenog društva“, — in povedati nam je po pravici, da se smejo meriti naše „Matice“ knjige (a posebno obilna letopisa l. 1877. in 1878.) gledé vsebine brez straha z onimi srbskimi društvenimi) knjigami.

Prepuščaje letopisnih pojedinih spiskov pretres drugemu peresu, ne moremo si kaj, da ne bi nasprotnikov „Matičinim“ knjigam opomnili še besed „prostega Slovenca“, ki je pisal óndan „Novicam“ (glej list 15. na str. 118), kako radi čitajo „Matičine“ knjige tudi „neučeni“ Slovenci“, samouki, zato da znajo, „kaj je vednost na svetu“, in kako jim še posebno ugajajo slovenski zemljevidi. Da ni nijedno človeško delo tako dovršeno ali dobro, da se ne bi dalo popraviti — to vemo vsi. Bistroumni, po pravi omiki hrepeneči samouk slovenski želi: naj bi tudi prihodnjič izdajala „Matica“, kolikor more, po domače pisanih znanstvenih knjig, vmes pa tudi kako zabavno. S to pametno željo strinjajo se tudi naše misli. Veselega srca smo čitali v poslednjih „Novicah“, da se bode pri izdavanji „Matičinih“ knjig v prihodnje gledalo res na to, da se ugodi pravičnim željam, kolikor bode môči. Če pa ni in ne bode po volji vsakemu vse, naj se tolaži s tem, da niti Bog ne ustreza vsem ljudém. — „Veselí se dežja mlinar; kolne ga lončár.“

Posebno hvalevredno je tudi to načelo „Letopisovo“, da donaša mnogovrstno tvarino, kajti „kdor marsikaj prinese, prinese vsacemu kaj“, i to je treba v knjigi, ki ima mnozih vrst čitatelje.

Vrnimo se zdaj k „Potovanju okolo svetá“.

Onim, kateri so čitali že Vernejevo francosko knjigo: „Le tour du monde en quatrevingts jours“, ni treba praviti, kako duhovit je ta znanstveni, a vendar kratkočasni román, ki je tedaj vreden, da je dala poslovenjenega tiskati „Matica slovenska.“

Presoditi nam je zdaj samo tega slovečega umotvora slovenski prevod.

Potém ko smo ta prevod marljivo primerjali izvirni (francoski) besedi, sodimo gledé na velike težkoče pri slovenjenju tako, da je gosp. D. Hostnik poslovenil to francosko knjigo dosta dobro, mnogo izrekov je podomačil res tako, da jih ni môči bolje.

Posebno hvale vredno je to, da mu rabi namesto „rodilnika“ (genetiva) često „dajalnik“ (dativ), ki se tako lepo prilega slovenščini ali hrvaščini; na priliko (str. 5): . . . „a naposled sem bil podčastnik . . . . požarni straži“. „Kaj je vzrok (= krivo) temu razporu narodovemu?“ . . . .

Da se ni gosp. prevoditelj vselej do zobca držal izvirnikovih besed, in da je izpustil nekoliko takih (ne baš potrebnih), katere se ne dajo posloveniti, na pr. nekoliko „angličanskih“ imen različnim ladijam, — to odobrávamo i mi. „Saj roman ni sv. pismo.“

Po tem pravilu se ravná na drugih mestih tudi nemški prevod.

Pohvalivši na kratko to, kar je hvale vrednega, naj povemo zdaj odkritosrčno, a prijateljski, kako bi se dali nekateri francoski izreki bolje posloveniti, in dodamo temu še nekoliko drugih „mrvic“.

Namesto: „Prepočasi“ [gre ura] na str. 6 reklo bi se lahko še lepše po naše: „zakesnéva“ (kakor pravijo nékod prav po slovanskega jezika svojstvu tudi: „ura prehiteva“ = gre prehitro). — Tudi gosp. prevoditelj piše (str. 37) „Novine so kakor nekatere ure, ki hoté na vsak način prehitevati“. Kako lepo to zvoní!

V slovanščini sploh, kakor v grščini „glagol“ (verbum) zvonec nosi, v romanščini in nemščini pa bolj „ime“ (nomen). Zato po naše: „suniti koga (einen Stoss geben jemandem), a ne: „sunljej dati komu“; tedaj bi se (na strani 39) namesto; „in (je) zdaj od te strani dobil sunljej v rebra, zdaj od óne“, — dalo to bolje ponašiti tako: „in [ga je] sunilo . . . . zdaj od te strani, zdaj od one“ — ali pa tudi: . . . . suvalo . . . zdaj s te straní, zdaj z óne (fr. . . . . „directement sous-mis aux coups et aux contrecoups“; nem.: „den Stössen und Gegenstössen direct ausgesetzt“).

Tako tudi na str. 52 namesto: „on je prejel od brigadnega generala mnogokater sunljej z roko“, bolje po naše: „sunil ga je b. g. mnogokrat (ali pa suval ga je b. g.) z roko.“

*

Na str. 28: „A kaj gospodar Fogg, se dobro počuti?“ (Et il se porte bien?“) — bolje: ima li se dobro? Včasih se reče lahko tudi: Kako se [kaj] ima? — Kako mu je [kaj]? — Kako mu se godí?

Naj vzamemo o tej priliki v misel, da ta napačna, neslovanska raba glagola „počutiti se“ — hvala Bogu — ni še zatrošena med vse Slovence. Naj bi se je tedaj ogibala poslej i naša knjiga!

V isto vrsto spada tudi: „kaj **počne** vaš gospodar?“ (nm.: kaj **počénja**)? — Vemo, da rabi tudi dovršnik „počnem“ premnogim prostim Slovencem dostikrat namesto nedovršnika „počénjam“; ali knjiga slovenska naj se drži rajši pravilne, to je, prave slovanske rabe, da se oživi in utrdi našemu bistremu, tako silno potujčevanemu narodu — slovanska zavest. Ne zábite pisatelji slovenski teh dobrohotnih besed!

S tem pa ne preklicujemo dovršnikov „počnem“ in „počutim“, nego grajamo samo teh glagolov krivo rabo.

Pravilnejši je tudi deležnik (particip) sedanjega časa „spéč“ nego „spijoč“ (str. 47), kakor pravimo „klečéč“, „molčéč“ (a ne „klečijóč“, „molčijóč“), „goréča“, ne pa gorijoča sveča itd.

Nepravilno obliko „spijoč“ zatrosili so nekdaj óni, kateri niso še vedeli, da se v (nóvi) slovenščini deležnik sedanjega časa, pri onih glagolih, kateri imajo za 3. osebo sedanjega časa dvojno obliko, ne napravlja iz nove (največ dalje), nego sami iz starše (večidel kračje) oblike, **najsi starša oblika Slovencem zdaj ne rabi več povsod.** — Zato velimo tudi „nóseča“, a ne „nosiča žena“, „posvečujóč“, (ne pa posvečujejóč); tedaj se tudi pravilneje piše in govori: „cvetóč“ nego „cvetéč“, zato ker je tretje množ. osebe kračja oblika „cvetó“, a ne cveté. — Zoper to pravilo je grešil celó naš sicer izvrstni slovničar Metelko. V njegovi slovnici (l. 1825.) čitamo namreč na str. 138 „hvalejoč“ (= hvalijoč) namesto „hvaléč“, a vendar deléč, ne delijoč.*)

Namesto „bolj živo“ (str. 20) trebalo bi po slovanskega jezika svojstvu reči: „živeje“, a namesto „najbolj površna“ (str. 7) „najpovršnejša“. Ne dá se tajiti, da se je zatrosil ta „bolj“ in „najbolj“ v takih primerih v slovenščino iz italijanščine. Ogibajmo se tega plevéla vsaj v knjigi, kakor je storil gosp. prevoditelj (na str. 10), kjer čitamo: „najspretnejši“. Tako veljá; to se strinja za rabo starih in drugih sedanjih Slovanov. — „Navada železna srajca“, ali treba jo — raztrgati.

Svetovali bi pisateljem in vsem narodnjakom slovenskim tudi to: naj pišejo in govoré namesto: „bom šel“ ali „šel bodem“ itd. zmérom raje „pojdem“, „pojdeš“, „pojde“, „pojdemo“ itd. (kakor govoré trdi Slovenci še dándenes), da nam ne izgine ta stari biser iz knjige in iz govorice.**)

„**Ga** je **li** ta Francoz poduhtal?“ čitamo na str. 63 (namesto: **Je** li **ga** ta F. itd.?); a na str. 73: „**Ga** li **ni** pri vas? (nm: **Ni** li **ga** pri vas?)

Na str. 121: **Se je** li bila z njimi [četica]?“ — prav: „**Je** li **se** bila itd.?***)

*) Srbom in pravim Hrvatom rabi za 3. množ. osebo sedanjega časa pri glagolih te (4.) vrste samo kračja oblika: „nose“, „hvale“, „dele“ [„diele“ ali „dijele“], a ne: nosiju, hvaliju, deliju itd. Prim. stsl. nosętь, hvalętь, délętь. Slovenci pravimo „delijo“ in „delé“; ali samo „nósijo“, „hvalijo“...; vendar treba sed. č. deležnik narejati iz kračje oblike. Pis.

**) Kdor misli nemški „ich werde gehen“, „wir werden gehen“ itd., prerad govori: „bom šel“ (sic), „bomo šli“ (sic) nm: po starem „pojdem“, „pojdemo“ itd, Pis.

***) Prim. (staroslovenski): „Nasytišę li sę?“ Mikl. lexik. 336 pod členkom „ли“ (li). Tudi srbohrv.: „Nasitiše li se“ (a ne: se li nasitiše?). Tako tudi srbohrv.: „Jesu li se nasitili?“ sloven. so li se nasitile?“ ali pa: „jeli so se nasitili?“ (nm: „jeso li se . . . . ?“). — — Pis.

*) Zato ker so nas ž njo po šolah pitali mnogo bolj nego sè slovenščino, tako da mislimo dostikrat ponevedoma nemški namesto slovenski. Pis.

**) Čitaj opombo Vukovo na str. V. (predgov.) „srpsk. narodn. pripov.“ (1853). Pis.

Opažamo, da grešé naši mladi pisatelji često zoper besedno „porazstavo“ (Wortfolge) v takih (vprašalnih) rekih. Ni jim zameriti zato, ker je še le v novi dobi začel rabiti nam v pismeni slovenščini vprašalni (ne povsod navadni) členek „li“; — s prekratkim pravilom in samo s tremi primeri (brez zaimkov) v Janežičevi, sicer velike hvale vredni slovnici l. 1864 (stran 241; 6) pa človek ne izhaja pri vseh primerih.

„Les brumes“ (nem. „dicker Nebel“) pravi se po naše „gosta megla“, a ne „debele megle“ (str. 130); tako tudi „gosta“, a ne „debela“ voda (fr. „la densité de ses eaux“). — Dasi je gosp. H. slovenil po francoskem izvirniku, a ne po njegovem nemškem prevodu, dozdeva se nam vendar, da ga je na teh dveh mestih premamila .... nemščina.*) Nemec rabi namreč svoj „dick“ tudi pri tekočinah, na priliko „dicke Tinte (Schwärze)“, slovenski: gosto (a ne debelo) črnilo; francoski „encre épaisse“ (ne grosse).

To nam kaže, kako težko je prevajati ali prelagati iz kakega tujega jezika. — Da te ne premoti izvirnik, kedar kaj sloveniš, misli vedno: „kako bi rekel ali povedal to trd (nepotujčen) Slovenec?“ —

Četudi s tem napótkom našim ali z náčinom Vukovim**) ne bodeš izhajal vselej (sosebno pri znanstvenih in zakonskih stvaréh), pa te utegne vendar rešiti mnogih zmot.

A kedar prevedeš vso stvar, hrani prevod, (če se ne mudí za-nj), pri sebi, dokler ne zábiš izvirnih beséd. Potem še le čitaj in prečitaj ga vérno, in to s prva ne gledé v izvirnik, spominaje se pa pri vsakem reku (stavku) Vukovega náčina. Tako zasledíš in popravíš še to, kar si zgrešil prvič.

Kedar prečita gosp. H. svoj prevod po našem prijateljskem napotku, zasledi sam še nekoliko mrvic. Ne dvojimo, da mu bode drugi prevod iz katerega koli jezika še mnogo bolji od tega.

Zna se pa, kakor drugim sedanjim spisom slovenskim, tako i tej knjigi, kako silno nas vleče proti jugu nevidna moč. — Mi je ne ustavljamo.

Počasi se daleč pride.

Kako resničen je ta pregovor, kaže ti list, ki ga imaš pred očmí. Ako bi bile vrle „Novice“ začele leta 1843. pisati tako, kakor pišejo zdaj, očitala bi jim bila vsa slovenska ali vsaj kranjska dežela: to je hrvaško! — Zdaj jim ne očita tega živa (národna) duša.

Najsi pa ne hvalimo solčnih maróg, pa hvalimo vendar krasno solnce, ki nam ugaja sè svojo lepoto in gorkoto; zato hvalimo tudi Hostnikov prevod zarad njegovih pretežnih prednosti, in v svesti smo si, da ga bode čital rad vsak kolikor toliko omikan, a še veče omike želján Slovenec.

Slovansko slovstvo.

Najnovejši knjigi „Akademije jugoslavenske“.

Akademija v Zagrebu je nedavno na svitlo dala „*Rad jugoslavenske akademije. Knjiga XLVI*“.

V tem zvezku se nahajajo trije članki: v prvem nadaljuje prof. M. Valjavec pod naslovom „Prinos k

naglasu u (novoj) slovenštini“ zanimivo razkladanje naglasa v slovenskem jeziku, — v drugem dr. Fr. Marković pod naslovom „Estetička ocjena Gundulićeva Osmana“ kritikuje iz estetičnega stališča Gundulićevega Osmana, — v tretjem pa dr. Pilar pod naslovom „Pobirci za zemljoslovje Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od Fr. Vukasovića priobčuje dodatke k geologiji trojedne kraljevine. Tem trem člankom je dodan imenik knjig, ki so bile Akademiji poklonjene.

V drugi knjigi, ki jo je z „Radom“ vred izdala Akademija jugoslavenska pod naslovom „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“ nahajamo „Listine o odnošajih izmedju južnoga slavenstva i mletačke republike od godine 1409. do 1412“, skupio i uredio Sime Ljubić.

Vljuden poziv našim pisateljem!

Po želji častitega odbora Matičinega sem prevzel vredništvo njenega „Letopisa“ tudi za letošnje leto.

Obračam se tedaj zopet do cenjenih pisateljev, ki imajo srce do našega literarnega zavoda, z vljudno prošnjo, naj me podpró s spisi naši „Matici“ primernimi, katera po pravilih svojih in po soglasnem priznanji izvedenih rodoljubov o izdavanji knjig ima stati v nekaki sredi med visokoznansteno akademijo in pa med društvom priprostemu ljudstvu namenjenim. Če tudi je „Matica“ tako na dvojno stran omejéna, ima vendar še jako obširno polje za delovanje svoje. Poduka, poduka pred vsem treba nam je še mnogo tù in tam, in kdor vé „utili“ dodati „dulce“, zadel bo pravo.

Da pa pisatelji se ne trudijo s pisanjem člankov, katerih ne bi mogel vzeti v „Letopis“, drago bi mi bilo, ako bi mi hoteli poprej le predmet naznaniti, o kojem za „Letopis“ nameravajo pisati. V obče naj članki ne bodo preobširni, da je môči v „Letopisu“ vstrezati priljubljenemu pravilu: „variatio delectat“.

Ker nekateri družabniki cenijo delovanje društva bolj o tem, da namesti ene obširne knjige dá dve, tri manjše knjižice na svetlo, zato je odbor „Matičin“ ukrenil, okrajšati „Letopis“ za toliko, da poleg njega na svitlo pride še ena ali dvoje knjižic po 4 ali 5 pôl, ako odboru doidejo za tako izdanje sposobni rokopisi.

Ker morajo vse knjige do decembra meseca dotiskane biti, da pridejo koncem leta družabnikom v roke, zato prosim gospode pisatelje, naj blagovolijo pred očmi imeti oni obrok. — Da se za vsak sprejeti članek, katerega pisatelj izrekoma ne daruje „Matici“, po pravilih odmerjena nagrada daje, je obče znano.

Dr. Jan. Bleiweis, Matičin predsednik.

Mnogovrstne novice.

* *V spomin na sreberno poroko presvetlega cesarja in cesarice* je daroval preč. mariborski knez in škof v blagor svoje rojstne (celjske) fare za šolske sestre v Celju in njih dekliško šolo obligacijo 10.000 gld. sreb. veljave, katero je vsled ustanovnega pisma stolnemu kapiteljnu v varstvo in skrb izročil z namenom, da se z obresti te ustanovnine plačuje najemščina za stanovanje sester in za šolske sobe, dokler se ne posreči, v ta namen lastnega poslopja ali nakupiti ali pozidati.

* Za stavljenje katoliške cerkve v Banjiluki je cesar podaril 1000, za ono v Rami pa 1500 gold. Začasna vlada pod vojvodo Würtembergom je preveč pod magjarskim uplivom in je proglasila bivšega turškega generala Omer-paše razglas od l. 1859. ter mohamedanskim begom in agom potrdila vse pravice. Kristijani so tedaj zopet tlačanji in robotarji kakor prej. Mnogi se uže selijo proč od nas v Črnogoro.

* *Na dunajskem vseučilišči* je bilo v prvi polovici letošnjega šolskega leta vpisanih študentov iz Kranjskega 71, iz Štajarskega 48, iz Tržaškega 43, iz Istre 38, iz Koroškega 26, iz Goriškega 19. — Vseh študentov skupaj bilo je vpisanih 3913.

Naši dopisi.

Livno v Bosni 15. aprila. M. — Minula so leta, kar se v Livnu velikonočni prazniki niso tako lepo praznovali kakor letos. Bila je namreč katoliška cerkev v četrtek, petek in soboto tako obilno obiskana, da se je ljudstvo komaj zvrstilo pri jako lepo, a ne ravno bogato napravljenem Božjem grobu. Strmel je tudi vsak, kdor je videl vojaško stražo, katero je postavil naš polk, prav po avstrijski šegi, v omenjeno cerkev k grobu. V soboto ob 5. uri popoldne obhajali smo ustajenje Izveličarjevo, pri katerem je naša godba igrala. Oddalo se je tudi ob tistem času 24 strelov iz naših topov na mali trdnjavici „Velika tabja“; le škoda, da smo imeli pri tej slovesnosti zeló slabo vreme, in tako tudi poprejšnja dva dni. Ravno tako vreme imeli smo v nedeljo, vendar pa je bila cerkev pri dopoldanski službi božji zopet tako natlačena, da se ni bilo mogoče ganiti. Tudi v nedeljo je godba našega polka v cerkvi igrala, mašo pa so nekateri izvrstni pevci našega polka odpevali, kateri so od gospodov duhovnikov toplo pohvalo dobili. V ponedeljek so pa le naši pevci mašo odpevali, godba pa je igrala v srbski cerkvi. Mnogo častnikov in podčastnikov bilo je navzočih pri tej službi Božji; vreme je bilo ovi dan jako ugodno. V nedeljo in ponedeljek igrala je naša godba od 4. do 5. ure popoldne na „Stojanovem trgu“, kjer se je vselej dosti ljudstva sošlo. Tako smo praznovali velikonočne praznike v „zlati Bosni“; Bog bi hotel, da bi jih prihodnje leto v okrožji svojih prijateljev in znancev obhajali v lepi naši kranjski domovini!

V Gorici 27. apr. — Prešel je cesarski teden. Veliko bolje, ko smo pričakovali, izkazala se je naša — menda nepotrebno razvpita — Gorica. Dne 23. t. m. zvečer so se pričele svečanosti s koncêrtom v katol. društvu. Jedro svečanosti je bil govor gosp. prof. in državnega poslanca Evg. dr. Valussi-a. — Vse mesto je bilo (prostovoljno) razsvetljeno; z mnogih hiš so vihrale že tisti večer in še več naslednji dan zastave in priproge. Meščanska banda je šla sè sijajno bakljado po mestu. Videli smo v prvo novo mestno zastavo. Pozneje je šla vojaška muzika okoli. Drugi dan zjutraj ste igrali spet obe budnico in so grmeli z Grada topovi. — Šolska mladina raznih učilišč je imela v svojih dotičnih cerkvah primerno službo Božjo; vojaščina svojo ob 9. uri na Travniku; ob 10. uri je bila pontifikalna svečanost v prvostolnici. Večina hiš je bila ozališana; po nekaterih ulicah je bilo, kakor leta 1875., ko je bil cesar tukaj. Popoldne je bil oficirski banket pri „Treh kronah“. Zvečer godba na Travniku; pozneje nekatere ulice zopet razsvetljene. Končale so se svečanosti s krasno bakljado studentovsko, ki je zvabila vse mesto skup. — Vsaka prava slika pa mora imeti svoje ozadje. Tudi naših slavnosti slika ga je imela. Ponoči od 23. do 24. aprila se je raztrosilo po mestu vse polno iztisov nekega surovega pisma „Italije irredente“; to je prva; — druga pa ta-le: Naš „giornale cittadino“ („L' Isonzo“) je bil gluh in slep za vse, kar se je te dni v Avstriji in sosebno v Gorici

godilo; za-nj „sreberne poroke“ cesarjeve — ni bilo. On, ki navadno natančno in včasih smešno obširno poroča vse, kar se v Gorici godí, — tudi če kdo kihne — on ni te dni nič videl in slišal. Tem sijajniše se odlikuje s patriotizmom „Eco del Litorale“. — Venec vsem slavnostim je pa bila sinočna slavnost v čitalnici, s katere mostovža je že 23. in 24. t. m. viselo troje velikih zastav: cesarska, avstrijska in narodna. — Še naj pristavim, da so v sredo zvečer pozno v noč po vseh hribih krog Gorice goreli ogromni kresi. Po vaséh so obhajali „sreberno poroko“ v nekaterih krajih v četrtek, v drugih pa danes. — Lep čin pripoveduje „Eco“ o grofu Chambordu. Izvedel je bil, da je med tukajšnjimi vojaki (Hess) 20 mož od Frohsdorfa domá: brž je ukazal napraviti jim za pretekli četrtek obed v neki gostilnici cesarju na čast. — Belo nedeljo (20. t. m.) smo pokopali v Solkanu najstaršega mašnika naše nadškofije gosp. Mih. Gomiščeka. Bil je čez 92 let star in 67 let mašnik. V pokoji je bil 29 let, hodil pa do 90. leta starosti na Sv. Goro spovedovat. Med 15 duhovniki, ki so ga spremili do groba, bili so tudi trije odlični sorodniki njegovi: župnik g. Bl. Madon iz Šempasa, g. Mih. Bolter, podvodja v bogosl. seminišči, in g. dr. Jos. Gabrijelčič, bogosl. profesor, spiritual itd.

Prem 26. aprila. *) — O mraku dne 23. t. m. zakuril se je v proslavo cesarjeve sreberne poroke na hribcu sv. Katarine velikansk kres med gromenjem topičev, pri katerem je domača godba svirala avstrijsko himno, katera, pevana po domačih fantih in spremljevana z godbo, se je večkrat ponavljala. Potem napoti se velikanski sprevod od kresa v domačo vas med godbo, petjem, živio- in slava-klici Nju veličanstvoma ter se ondi raduje do 2. ure čez polnoči. Tudi šolska mladina praznovala je primerno slavnostni spomin. 23. dne t. m. popisalo se jej je življenje presvitlega cesarja po Ciperleveji knjižici, 24. dne pa, zjutraj ob 7. uri bila je v farni cerkvi med streljanjem s topiči slovesna sv. maša, katere se je 177 šolskih otrok vdeležilo. — V poprej učiteljski vrt, kateri se je pa letos v šolsko drevesnico predelal, vsadilo se je v posebno gredico dne 25. t. m. v spomin slovesne 25letnice 178 letos požlahnjenih sadnih dreves, pri katerem opravilu sodelovala je šolska mladež. — Ganljivo bilo je gledati zvečer dne 23. dne t. m. od tod po okolici — razgled tukaj je krasen in obširen — videlo se je okoli 20 kresov, slišalo se gromenje topičev, motril se je v prijetni dolini poldrugo uro oddaljeni, krasno razsvitljeni Trnov in oddelek razsvitljene ilirske Bistrice. Med vsem je pa železnična postaja v Kilovčah odlično paradirala, katera bila je po celi svoji dolgosti in širokosti izborno razsvitljena, in na koncu nje na mali višini je gorel lep, velik kres. — Vse to znači pa in kaže, da v srcih Slovencev plamtí ogenj prave ljubezni in udanosti do presvitlega habsburškega prestola. — Da se je pa pri nas spomin na 24. dne aprila tako sijajno obhajal, gre vsa čast tukajšnjemu vrlemu narodnemu županu, katerega zmirom pravo avstrijsko in narodno prepričanje vodi. Hvala mu! Premski.

Iz Podrage 25. apr. (*Spomin sreberne poroke presv. cesarja*) je tudi tukajšnja šola obhajala včeraj jako svečano. Zjutraj ob 8. uri so imeli častiti podraški duhovnik slovesno sv. mašo, pri kateri je bila pričujoča vsa šolska mladina in tudi pela. Zvečer ob 8. uri je pa prišla lepo praznično oblečena v šolsko sobo, ki je bila dostojno olepšana; podoba presvitlega cesarja bila je z bršljinom okinčana, okoli in okoli pa s svečami razsvitljena. — Ko so šolarji skupno odpeli nekatere pesmi, stopi na oder gospod učitelj in v lepem govoru pojasni pomen današnje veselice. Potem pa se prikažeta na odru „Jurče“ — poredni šolar in „Milica“ — pridna učenka, ter pričneta igrati malo, nalašč za ta večer primerno sestavljeno igro. Igrala sta tako dobro, da ljudstvo ni ploskati nehalo, dokler se zopet na odru ne prikažeta in igrico še enkrat ponovita. Tudi to, kar je deklamovala učenka Lojzika Ženkova, bilo je tako mično, da je dobilo občno pohvalo. Pri zadnjih besedah omenjene deklamacije položí Lojzika podobi cesarjevi okoli glave nalašč v to spleten venček ter se prižgó lučice okoli podobe. V tem hipu pa zadoní iz vseh šolarskih grl „cesarska himna“ — bil je tako ginljiv prizor, da je marsikateremu solzica radosti stopila v očí. Ko so šolarji na zadnje zaklicali trikratni „živio“ presvitlemu cesarju, stopi na oder častiti gosp. Anton Batagelj, kaplan štijaški, ter v mičnem govoru narisa šolski mladini mladostno življenje cesarjevo s toplim priporočilom, naj otročiči vredno posnemajo Njega lepi zgled. Ko pa konečno napelje na „živio-klic“ Njega veličanstvu, so zagromeli navdušeni živio-klici iz ust vse tukaj zbrane množice. — Zdaj se ljudstvo razide, šolarji pa zanetijo velikansk kres na „Gorici“. — Da je vse to tako lepo se izvršilo, gre posebna hvala gosp. Antonu Pegan-u, učitelju podraškemu, vredniku lepe svečanosti, katera ostane šolski mladini in vsemu ljudstvu v nepozabljivem spominu.

Iz Litijskega okraja 20. aprila. R. (*Marsikaj o občinskih zadevah.*) Ker se le malo bere v „Novicah“ iz našega okraja, misliti bi utegnil marsikdo, da je pri nas vse tiho in zadovoljno; al temu ni tako. Naj tedaj jaz kaj malega povem. — Ali majhne ali velike občine? — to vprašanje se sem ter tje zdaj ugibuje. V dopisu „iz Notranjskega“ je nedavno trdil nekdo v „Slov. Nar.“, da so velike občine dobre, ter javka in zdihuje, da v sedanjih malih občinah ni dobiti za občinska opravila sposobnih mož; nadalje pripoveduje, koliko imajo sedanji čas več opravkov, kakor so jih imele pred 20 ali 30 leti. To zadnje je resnica, uno pa ne. Ali pač dopisnik vé, kaj je krivo, da ni dobiti sedanji čas sposobnih mož za občinska opravila? Če ne vé, naj mu jaz povem. Dajte 1) občinam le taka opravila, katera občinam gredó in ne segajo v okrožje cesarskih gospósk, ki imajo za to dobro plačane uradnike in 2) dopisuje naj se jim vse v domačem (slovenskem) jeziku, v katerem govorijo občinarji, pa bode — vse druga! Zakaj se dopisuje iz okrajnih glavarstev večidel le v nemškem jeziku našim županom, ki jim je popolno nerazumljiv? Vsaj so vendar po vsem svetu vladne gospóske zavoljo ljudstva osnovane, ne pa ljudstvo zavoljo gospósk, vzlasti zavoljo tacih gospósk, ki se tako visoke domišljujejo, da jim ni treba poznati §. 19. osnovnih postav. Pri nas ljudje mislijo, da take občine, kakor so sedaj, so uže dobre, naj se jim le pravica stori in se vse vrší in uraduje v domačem jeziku, in videli boste, da tudi naš slovenski kmet ni neumnež. Al kaj, ko okrajna glavarstva tiščijo na županstva s svojo nemščino, kakor tista pošast, kateri se môra pravi. Iz njih pisarnic se najbolj pošiljajo nemška pisma na županije s par slovenskima besedama, v toliko in toliko dneh in urah se ima stvar rešiti, a drugo, kar stojí v pismu, je vse nemško. Župan, nezmožen tuje nemščine, mora potem tekati sem in tje, da mu znoj s čela teče, predno izvé, kaj zapisano stojí v pismu. — Da so take občine, kakor so sedaj, popolno dobre, to je gotovo, da so le občinski odborniki z županom vred med seboj složni, pravični in za blagor občine vneti, kateri poslušajo izvedene národne možé in v prvi vrsti dobro, národno duhovščino. Zato je na ve-

*) „Sila kola lomi“. Zarad pičlega prostora morali smo krajšati. Vred.

liko korist občini, ako si dobrega narodnega duhovna tudi o občinskih rečéh na pomoč pokliče in ga voli v občinski odbor. Znana mi je občina, kateri je bil njen voditelj dober naroden duhovni gospod; ta občina uže okoli 20 let nima nobenega naklada na noben davek, in prav tisti prečastiti duhovni gospod bil je občinski pisar celih 12 let in to čisto brezplačno. Bi li hotel se žrtvovati kak nemčúr na blagor občini za ubozega kmeta toliko časa? Gotovo, da ne! Toraj to občino naj si naše občinstvo jemlje za zgled, pa bo srečna cela dežela in veliko tisoč davkov bo manj. Kako pa je pred 20 leti bilo gospodarstvo v tej občini, ki je imela velikega nemčurja za župana? Oni čas je moral ubugi kmet plačevati za občinske potrebe vsako leto do 15 odstotkov priklade, in še je dolgov zapustil pri svojem odstopu. Poglejte ta velikansk razloček med narodnjaki in nemčurji! — Kaj pa še, kedar so občinske in deželne volitve? Takrat je še prav gibčna ta nemčurska golazen. Kaj vse so počeli tukajšnji nemčurji, ko je imela zadnjič volitev biti v deželni zbor! Kaj je počel okrajni glavar Vesteneck s svojimi pomagači Erženovci in druzimi, tega bralcem „Novic“ ni treba popisovati, vsaj so vse to slišali iz obravnav lanskega deželnega zbora. In vse to so nemčurji počeli le zato, da nemčurji in liberalci gospodstvo dobijo v svoje roke. Njim na glas pa le resnico govorimo, če rečemo, da naš kmet raji ima enega národnega duhovna, kakor sto Vesteneckovih nemčurjev, ki se mu prijatelje hlinijo.

Iz Bizovika pod Ljubljano 28. aprila. T. B. — Tudi naša čitalnica se je na čast „sreberni poroki“ Nju veličanstev praznično oblekla zvečer 23. in 24. dne t. m.; njeni prostori so bili razsvitljeni in zastave so vihrale nad njenim stanovanjem. Vrh hribov pa so goreli veličastni kresovi in vsi okolici oznanjevali veseli dan. Za trdno se nadejamo, da bodo preblage besede svitlega cesarja: „Naredite mir med narodi“ resnica postale in tudi mi Slovenci, njemu zvesto vdani, dobili svoje narodne pravice.

Iz Ljubljane. — Če je uni teden veljal slavljenju sreberne poroke Nju veličanstev, veljá sedanji teden popisom onih slovesnosti tako, da celó največi dunajski časniki ne zmorejo vseh. In tudi Slovenci po vseh okrajinah razodeli so po svoji najbolji môči znova pri tej priliki prirojeno jim udanost do svojega vladarja. Če se je tujec preteklo sredo zvečer sprehajal po Ljubljani, ko so se velike gromade mestjanov po razsvitljenih ulicah valile proti stanovanji gosp. deželnega predsednika, in je medpotoma slišal gromovite in samo gromovite živio-klice, prepričan je bil, da je Ljubljana slovenska, in ko je na turjaškem trgu poslušal v našem zadnjem listu načrtano petje slovensko in samo slovensko, ni dvomil več, da je na zemlji slovenski. In kakošno petje? Tako, da nam je nehoté tù iz Koseskovega „Kdo je mar?“ v spomin stopila vrstica: „Če zapoje, vse pogleda“. Zato sta dr. J. Bleiweis in dr. Jer. Zupanec kot predsednika čitalničnemu pevskemu zboru v „Slov. Nar.“ in v „Slov.“ koj drugi dan se tako-le zahvalila: „O slavnostni priliki sreberne poroke Nju veličanstev 20. dne t. m. pri „besedi“ čitalnice naše in pa 23. dne t. m. pri serenadi pod milim nebom pred stanovanjem gosp. deželnega predsednika ste Vi, častiti gospodje, pod vodstvom našega izvrstnega pevovodje gosp. V. Valente s svojim krasnim petjem jako dostojno osvedočili lojalnost občutkom tukajšnjih narodnih društev, pa tudi pri tej svečani priliki v obličji cele Ljubljane z impozantnim pevanjem poveličali čast čitalničnega pevskega zbora tako, da podpisana v imenu odborovem le preprijetno dolžnost spolnujeva, ako javno izrekava najtoplejšo zahvalo vsem gospodom, ki so v samospevih in v zboru sodelovali pri slovesnih večernicah 20. in 23. dne tega meseca.“

— (*V spomin sreberne poroke Nju veličanstev*) je kmetijska družba 24. dne t. m. sred svojega vrta na Poljanah vsadila poprečni jesen, to je, drevó, ki se na vrtih zavoljo lepšega sadí. Pri tej slovesnosti je bil družbini vrt z mnogimi cesarskimi in narodnimi zastavami okinčan in celi dopoldan so pokali možnarji, da so se Poljane tresle.

— (*Družba kmetijska*) je od gosp. vitez Schneid-Treuenfeldskega, ki je družbo kranjsko na Dunaji ob priliki čestitanja vseh družeb avstrijskih z gospod grofom Barbotom zastopal, prejela sledeče poročilo:

„Danes, 22. dne aprila, popoldne ob 2½ uri se je vršilo slovesno čestitanje avstrijskih kmetijskih in pa gozdarskih družeb v hiši avstrijskega deželnega odbora. Nj. cesarska visokost svetli cesarjevič Rudolf je došel točno ob 2½ uri, od predsednika družbe kmetijske dunajske kneza Colloreda spremljan v dvorano, ki je bila polna zastopnikov vseh navedenih društev in povabljenih gostov. Po kratkem nagovoru kneza Colloreda je slavnostni govor govoril grof Coronini, predsednik družbe kmetijske goriške in državni poslanec; večkratni dobro klici pričujočih zastopnikov so pritrjavali lepemu govoru Coroninijevemu. — Po končanem govoru je knez Colloredo prosil svetlega cesarjeviča, naj blagovoli, Nju veličanstvoma izročiti voščila avstrijskih kmetovalcev. Na to je svetli cesarjevič zboru odgovoril s povzdignjenim glasom. To je bil jako uvišen moment, ko je mladi princ odlični zbor s toplo in pogumno besedo pozdravil in veselje razodel o tem, da mu je dano, Nju veličanstvoma izročiti voščila avstrijskih zastopnikov kmetijstva in gozdarstva, ter se zboru zahvalil za ta mu predragi mandat. Navdušeni slava-klici so bili odgovor pričujočih na to objavo. Po vsem tem je svetli cesarjevič zapustil dvorano še enkrat zahvalivši se grofu Coronini-u za govor njegov.“

— Predvčeranjem se je preko Ljubljane peljal cesarjevič Rudolf v Pulj. Čeravno je malokdo za to vedel, se je bilo vendar zbralo na kolodvoru precej ljudí, ki so ga sprejeli z burnimi „živijo“. Pozdravil ga je tudi deželni predsednik vitez Kallina.

— Ker je obširnejši životopis umrlega rodoljuba Petra Kozlerja gosp. prof. Levec obljubil „letopisu“ Matičinemu, zato opustimo v zadnjem našem listu napovedane krajše črtice.

— (*Katoliška družba*) je 17. t. m. imela svoj obletni zbor. Gosp. predsednik je o tej priliki naznanil, da družba ima zdaj okoli 630 udov; letnine je bilo došlo preteklo leto 648 gold. (v Ljubljani 474 gold., od zunaj 174 gold.). Vseh dohodkov je imelo društvo 980 gold., vseh stroškov pa 958 gold., tedaj znaša ostanek 22 gold., vse gotovine društvene je do 600 gold.

— (*14 Marijinih slovenskih pesem za majnik*) je uglasbil gosp. Anton Förster za 2, 3 in 4 glasove z orgljami v najložjem slogu. Besede, vse nove, in njim primerni jako melodični napevi so raznoličnega značaja kakor spomladansko cvetje. Veljajo 40 kr.

— Spisek srečk, katere dobitke dobijo iz loterije za hiralnico in sirotnišnico, bode dotiskan še le 3. dne maja; takrat tedaj se bode še le razpošiljati začel. Če pa kdo uže vé, da njegova srečka kak dobitek dobí, naj ž njo pride v hiralnico.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Dunaj zopet miruje. To vam je bil pretekli teden poln slavnostnega gibanja od zore do mraka, da bi mnogo naših listov potrebovali, ako bi hoteli opisati vse in toliko mnogovrstne svečanosti v proslavo sreberne poroke presvitlega cesarja. Iz vseh dežel širne Avstro-ogerske je poleg različnih poslanstev privrelo toliko deputacij in v obče ljudstva vseh stanov le-sem, da je sam Dunaj uni teden popolno imel obraz habsburške monarhije. Da bi Dunajčanje vsako leto imeli tak teden, kakor je bil pretekli, obogateli bi. Presvitli cesar pa je tudi v znani svoji milini spominkov v petindvajsetletnico svoje poroke sipal na mnogo straní: ustanovil je iz lastnega premoženja 40 štipendij po 300 gold. za revne in vredne dijake na vseučiliščih na Dunaji in Budapeštu (po 7 štipendij), v Pragi (5), v Gradcu, Insbruku, Krakovu, Levovu, Črnovici, Kološvaru in Zagrebu (po 3); — ubogim na Dunaji je daroval 10.000 gold., pomilostil je na več ali manj let v ječo obsojenih hudodelnikov, v Avstriji 377, na Ogerskem pa 212 itd. — Po določbi presv. cesarja se je kovala tudi sreberna svetinja v spomin sreberne poroke, katere vrednost je 2 gold.; za to ceno jo morajo vse cesarske kase tudi za plačilo vzeti.

— Presvitli cesar je v ročnem pismu do ministra notranjih zadev izrekel, da so burne svečanosti pač že minule, a da hvaležni spomin na vse to ne bo nikdar izginil s srca njegovega. Minister naj pa dá na javno znanje, da se Nju veličanstva vsem narodom najiskreneje in najprisrčneje zahvalujeta. Mikaven za nas je v tem pismu posebno stavek, v katerem pravi cesar: „Jaz sem ponosen in srečen, da take narode, kakor jih moja država v sebi ima, morem smatrati za veliko družino svojo.“ Naj bi si te besede cesarjeve zapomnili tudi njegovi najviši svetovalci!

— Zbornica poslancev tako počasi izgotovlja državni proračun za letošnje leto, da za mesec maj veljajo še propisi lanskega leta. — V obravnavah potrebščin finančnega ministerstva je posebno baron Dipauli, tirolski poslanec in mož naše stranke, očital ministru samovoljno postopanje davkovskih in finančnih uradnikov pri nabiranji različnih davkov (dohodninskih, žganjarijskih itd.) Cele kupe pritožeb, ki dokazujejo krivično postopanje davkarij, je imel pri sebi, in ministru tako resnico v obraz drobil, da sta minister baron Depretis in njegovega urada načelnik Kertek dosti opraviti imela z zagovarjanjem dotičnih uradnikov, kar pa jima ni obveljalo, ker tudi dr. Kronawetter, dr. Menger in še drugi liberalci so baronu Dipemli-u prikladali.

— Volitve za državni zbor bodo, kakor se pozve iz poslanskih krogov, vršile se uže junija meseca. Toraj bo treba pripravljati se za-nje. Deželni zbori pa se imajo sniti še le v jeseni, — če po novih državnih volitvah ne bodo prej razpuščeni.

— Med tukajšnjimi časnikarji je vse polno tudi sleparskih rokovnjačev. „Der Osten“ pripoveduje v svojem zadnjem listu pod naslovom: „Graf Hohenwart als Reklame“ sledečo sleparijo: K nekemu državnemu poslancu je prišel nedavno neki „journalist“ (časnikar), ki je uže zarad mnozih sleparstev tožen bil, rekši, da ga grof Hohenwart pošilja z željo, naj se naroči na njegov časnik, ki bode kmalu „novo Presse“ prekosil in o 4 tednih novo ministerstvo Hohenwart-Liembacher Weis pl. Starkenfels-Meznik-Fanderlik vstvaril. Po teh besedah razgrne polo papirja z naročniki na ta časnik, na kateri je že mnogo celoletnih naročnikov z 12 gold. zapisanih stalo, med njimi tudi sam grof Hohenwart; dr. Fanderlik je bil podpisan le s 6 gold. za pol leta, češ, da v tistem hipu ni imel več kot 6 gold. pri sebi. Vse to je bila gola sleparija, o kateri se grof Hohenwart ni malo smejal, ko jo je zvedel. Takih rokovnjačev-žurnalistov je mnogo na našem Dunaji!

Češka. — „Pokrok“ piše v svojem članku, da so besede, katere je cesar govoril češki deputaciji, za celo državo jako imenitne in vzlasti v tem času pomembne, ker je cesar zopet dejal, da bode skrbel, da se sporazumljenje obeh narodov v češki deželi naredi. — Tudi „Narodni Listy“ menijo, da lepšega nasledka slavnost cesarjeva ne bi mogla imeti, nego bi bil ta, če se dá Čehom in vsem narodom v Avstriji enako narodno pravo.

Z Bosne. — Turčija je zdaj vendar privolila v to, da Avstrija s svojimi četami sasede važnejše kraje novipazarskega okraja, toraj tudi Novi-Pazar sam. Zasedba se pa ima zvršiti skupno s Turčijo, to je: avstrijski vojaki zasedejo vsa mesta skupno s turškimi, okraj (sandžak) pak ostane podložen turškemu sultanu. Kako dolgo imajo potem naši vojaki tam ostati, ni določeno. Čudno je vsakako to, da imamo mi tukaj zopet nekako nalogo žandarja ali vsaj pomočnika Turčije, s katero se vsaj Črnigori in Srbiji ne bomo prikupili. Tukaj se vidi zopet magjarska roka, ki hoče zagozdo zabiti med Srbijo in Črnogoro. Tudi je težko verjeti, da bi se naši vojaki tako lahko sporazumeli s turškimi; razen tega nastane še vprašanje: kdo bo plačal stroške te zasedbe, če se bo vršila le Turčiji na ljubo?

Z Bolgarije. — Narodna skupščina je razšla se, ko so vsi zastopniki podpisali novo ustavo. Brž potem se je pričela nova bolgarska skupščina, ki je volila včeraj novega kneza bolgarskega. Ruski car je bil po knezu Dondukovu dal naznaniti jej, da za bolgarski prestol ne sme kandidirati noben ruski podložnik. Toraj je bil za bolgarskega kneza voljen princ Battenberg, ki bo zasedel prestol z imenom „Aleksander I.“ Bolgarija ima tedaj že svojega kneza.

Rusija. — Zavoljo nekaterih napadov na vladne osebe stavijo nemški listi rusko carstvo pred svet tako, kakor da bi bilo gnjilo v svojem jedru. Slovanski listi pa to prikazen razlagajo s tem, da napadi veljajo le nepriljubljenim osebam, ker je v viših službah preveč nemcev, kateri se s svojo brezobzirnostjo nikjer ne prikupijo ljudstvu. Zadnje je tudi popolnoma verjetno. Cara samega narod časti in to tudi o vsaki priliki sijajno kaže.

Listnica vredništva. Sl. občа pučka škola v Marija-Gorici. 1) O binkoštih se vsako leto vozijo po južni železnici vlaki z znižano ceno, v pondeljek gre celó eden nalašč z Ljubljane v Postojno. Več bote pozvedili iz naznanil, ki jih bo gotovo tudi letos južne železnice vodstvo še o pravem času razglasilo. 2) Ljubljana ima pač veliko prenočišč za tujce, če jih pa o binkoštnih praznikih ne bo zmanjkalo, to se zdaj ne more še vedeti. Kdor si naprej preskrbi prenočišče, je najbolj gotov, da ga dobi.

Žitna cena

v Ljubljani 23. marcija 1879.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 50 kr. — banaške 8 gold. 40 kr. — turšice 4 gold. 40 kr. — soršice 5 gold. 93 kr. — rží 4 gold. 55 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 39 kr. — ajde 4 gold. 23 kr. — ovsa 2 gold. 60 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.